Özet

Bizans Sanatını içerik ve kavramsal olarak tanımlayabilecek;

Sanatı oluşturan biçim ve içerik, toplumun yapısı ile doğrudan ilişkilidir. Sanat eserinin amacı, konusu, malzeme ve tekniği tarihsel ve coğrafi olarak içinde üretildiği uygarlığın ve dolayısı ile toplumun ekonomik, sosyo-kültürel yapısı ve sahip olunan teknik düzeye bağlı olarak şekillenir. Yapıtın biçimi bütün bu koşulların bileşkesi doğrultusunda meydana gelir. Bizans İmparatorluğu kurulduğu kabul edilen 330 yılından İstanbul'un Osmanlı Devleti tarafından fethedildiği 1453 senesine kadar hüküm sürmüştür. Söz konusu tarihsel süreç içerisinde imparatorluk sınırları dâhilinde üretilen sanat, mimarlık, edebiyat ürünleri ve değişen inanç sistemine bağlı olarak yeniden şekillenen sosyo-kültürel yapı ile ilişkili tüm unsurlar "Bizans Kenti", "Bizans Sanatı", "Bizans Mimarisi" ve "Bizans Edebiyatı" gibi "Bizans" üst kimliği altında tanımlanarak incelenmektedir. Bizans Sanatı öncelikle dini ve sosyo-kültürel yapı sonrasında siyasal ve ekonomik koşulların belirleyiciliğinde dönüşüm, değişim ve oluşum evreleri yansıtır. Bu dönemler içerisinde Bizans sanat eserleri farklı plan, konu, teknik ve üsluplarda mimari, duvar resimleri, el yazmaları, maden, fildişi, seramik, cam, tekstil ve sikke gibi eserlerde yansımalarını bulur.

Bizans mimarisinin özelliklerini dönemlerine göre tartışabilmek;

Bizans'ın erken dönemlerinde çok tanrılı inanç sisteminden tek tanrılı Hıristiyanlığa geçiş sonrasında mimarideki en belirgin değişim, doğal olarak dini yapılarda gerçekleşmiştir. Yeni ibadet yapıları olan "kiliseler" antik dönemin "toplantı yapısı" olarak tanımlanan bazilikalardan esinlenerek inşa edilmiştir. Dördüncü yüzyıldan altıncı yüzyılın sonuna kadar bazilika, tüm Bizans coğrafyasında cemaat, piskoposluk hatta manastır kiliselerinin ana plan şemasını oluşturmuştur. Orta Bizans Dönemi'nde kilise mimarisinde, başta başkent olmak üzere, imparatorluğun bütün bölgelerinde yaygın olarak kullanılan plan tipi "Kapalı Yunan Haçı"dır. Orta Bizans Dönemine damgasını vurmuş Kapalı Yunan Haçı Planlı kiliselerden tarihi bilinilen en eskisi 907 tarihli İstanbul Konstantin Lips Manastırı'nın (Fenari İsa Camii) kuzey kilisesidir. Diğeri ise yaklaşık 920 tarihli Mireleon Manastırı Kilisesi'dir (Bodrum Camii). Orta Bizans Dönemi'nde görülen diğer önemli tip ise, "Sekiz Detekli" tiptir. Geç Bizans döneminde İstanbul'da "Dehlizli Tip" adı verilen plan tipinin ortaya çıkar. Geç dönem Bizans mimarisi farklı bölgelerde kurulan bağımsız yapılanmaya bağlı olarak çeşitli yerel uygulamalar sergiler. Bu nedenle 13 yüzyıl sonrası Bizans mimarisi çok girişli, içerisinde Avrupa'daki çağdaş mimari üsluplar olan Romanesk ve Gotik mimari unsurlarının da izlenebildiği bir dönem olarak karşımıza çıkacaktır.